

בבית המשפט העליון

רע"א 663/21

רע"א 1204/21

לפני :
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט ד' מינץ

המבקש ברע"א 663/21 : שייח יוסף מנאר

המבקש ברע"א 1024/21 : ראשיד עוידה

נ ג ד

המשיב ברע"א 663/21 : הממונה על הליכי חדלות פירעון- מחלקת
וברע"א 1204/21 : ערעורים

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בלוד (השופט ע' וינברג-נוטוביץ) מיום 2.12.2020 בעהדל"פ 21553-06-20; בקשת רשות על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופט נ' ג'השאן) מיום 30.12.2020 בעהדל"פ 5678-08-20

בשם המבקש ברע"א 663/21 : עו"ד דור בן עזרי; עו"ד חנן עזרן;
עו"ד לירום סנדה

בשם המבקש ברע"א 1204/21 : עו"ד ניר דוידסון; עו"ד עדי רוואש

בשם המשיב ברע"א 663/21 : עו"ד מיכל דלומי
ורע"א 1204/21 :

פסק-דין

השופט ד' מינץ:

בשתי הבקשות שלפני מתעוררת שאלת תחולתה של הלכת אלקצאצי (ע"א 8673/13 אלקצאצי נ' כונס הנכסים הרשמי (2.4.2014)) על הליכים לפי חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: חוק חדלות פירעון או החוק) אשר נכנס לתוקף ביום 15.9.2019. משכך אדון בהם במאוחד.

1. בטרם נתאר את העובדות הרלוונטיות לעניין, נעמוד על הרקע להלכת אלקצאצי ועל הסוגיה המתעוררת בענייננו.

על פי פקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ס-1980 (להלן: הפקודה), לפיה התנהלו הליכי חדלות פירעון של יחיד לפני כניסתו של חוק חדלות פירעון לתוקף, לבית משפט של פשיטת רגל הסמכות לבטל את הכרזתו של חייב פושט רגל (או לדחות בקשת פשיטת רגל) בין היתר אם התנהל החייב בחוסר תום לב, בין אם בשלבי יצירת החובות ובין אם במסגרת הליך פשיטת הרגל עצמו (סעיפים 18ג(ג), 18ה(א)(2), 37, 54 ו-55 לפקודה; ע"א 2063/07 יצחקי נ' הכונס הרשמי (31.7.2008); ע"א 6021/06 פיגון נ' כונס הנכסים הרשמי (9.8.2009); גל נ' מוטי בן ארצי, עו"ד, פסקה 10 (2.10.2019)). סמכות זו לבטל הליך חדלות פירעון בשל חוסר תום לב מצד החייב הוכרה גם במסגרת חוק חדלות פירעון (ראו למשל: סעיפים 183 ו-176(א)(2) לחוק; ע"א 2434/19 קיירה נ' שלומי, פסקה 26 (27.5.2020); ע"א 6892/18 רפאל נ' עו"ד יעקב זיסמן – מנהל מיוחד, פסקה 9 (18.12.2019) (להלן: עניין רפאל)).

2. השאלה שהתעוררה בנסיבות עניין אלקצאצי הייתה לגבי "תקופת הצינון" שצריכה לחלוף בין מועד ביטול הליך פשיטת הרגל ועד למועד שבו רשאי החייב להגיש בקשה חדשה לפשיטת רגל. וכך נקבע:

"סבורים אנו ככלל כי התקופה שיש לקבוע לשם חידושו של כינוס אכן צריכה להיות קצרה מזו שקבע בית המשפט קמא. נראה לנו כנכון להעמיד תקופת פניה מחדש במקרה של ביטול כינוס עקב מחדלי החייב, וכדי ליתן ביטוי ראוי למחדלים, על בין שנה לשנה וחצי לפי שיקולו של בית המשפט, ובמקרים חמורים יותר עד שנתיים וחצי." (שם, פסקה ג).

השאלה שלפנינו הינה אפוא, האם הלכת אלקצאצי ממשיכה לעמוד בתוקף גם לאחר כניסתו לתוקף של החוק, ומי הגורם המוסמך להחליט באשר לאורך תקופת הצינון המתבקשת לפי אותה הלכה.

ומכאן לפירוט העובדות הרלוונטיות לכל אחד מהמבקשים והשתלשלות ההליך בעניינם.

3. בעניינו של המבקש ברע"א 1204/21 (להלן: עוידה) התנהל הליך פשיטת רגל בבית המשפט המחוזי בחיפה (פש"ר 60242-10-18) אשר נפתח ביוזמתו. ביום 7.11.2018 ניתן צו כינוס לנכסיו. לאחר שהצהיר על חובות בסך של 554,091 ש"ח לשמונה נושים, מונה לו מנהל מיוחד והושת עליו צו תשלומים בסך של 3,500 ש"ח לחודש. עוידה צבר פיגור משמעותי בתשלומים החודשיים, לא הגיש דוחות דו-חודשיים על הוצאותיו והכנסותיו ועל אף שניתנו לו מספר הזדמנויות להסיר את מחדליו, הוא לא עשה כן. לפיכך, ביום 24.12.2019 הורה בית המשפט המחוזי על ביטול צו הכינוס ומחיקת בקשתו. בפסק הדין נקבע כי לאור הלכת אלקצאצי, עוידה לא יהיה רשאי להגיש בקשה חדשה לפשיטת רגל אלא בחלוף 18 חודשים.

4. בחלוף כחודשיים וחצי ממועד מתן פסק הדין, ביום 25.2.2020 הגיש עוידה בקשה למתן צו פתיחת הליכים לפי חוק חדלות פירעון בגין חובותיו אשר תפחו בינתיים לכדי סך של 656,062 ש"ח ל-15 נושים. ביום 12.5.2020 ניתנה החלטת הממונה על חדלות פירעון (להלן: הממונה), הדוחה את הבקשה. בהחלטה הובהר כי הלכת אלקצאצי ממשיכה לחול על הליך שנפתח לפי החוק וכי עוידה יוכל לפנות בבקשה למתן צו לפתיחת הליכים רק בחלוף שנה וחצי ממועד ביטול הליך פשיטת הרגל.

5. ערעור שהגיש עוידה על החלטת הממונה לבית משפט השלום בחיפה נדחה בפסק דין מיום 8.7.2020 (כב' השופט א' צ'זיק). נקבע כי בסמכותו של הממונה לקבוע "תקופת צינון" עד שיוכל חייב לפתוח בהליכי חדלות פירעון נוספים. כמו כן, נדחתה טענת עוידה כי יש מקום להסתייג מהחלטת הלכת אלקצאצי לאחר כניסתו לתוקף של החוק, נוכח התיקון העקיף שנעשה במסגרת חוק חדלות פירעון לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967 (תיקון מס' 58) (להלן: חוק ההוצאה לפועל ו- תיקון מס' 58 לחוק ההוצאה לפועל בהתאמה), במסגרתו בוטלה סמכותם של רשמי ההוצאה לפועל להכריז על בעל חוב כעל "חייב מוגבל באמצעים" כך שיכולתו של חייב לנהל הליך קולקטיבי ממוקדת עתה בהליכי חדלות פירעון. כמו כן נדחתה טענתו כי לאור נסיבותיו האישיות היה מקום לקבל את בקשתו.

6. על פסק הדין הגיש עוידה ערעור לבית המשפט המחוזי. ביום 30.12.2020 נדחה הערעור (כב' השופט נ' ג'השאן). נקבע כי ההיגיון שעמד בבסיס הלכת אלקצאצי רלוונטי גם לגבי הליך לפי חוק חדלות פירעון. זאת בהתייחס לכך ש"תקופת הצינון" נועדה להבטיח את תום לבו של יחיד בהליך, שכן תקופה זו מבהירה ליחיד כי לא מובטח לו שיוכל לשוב להליך ולקבל בחזרה את הגנותיו באופן מיידי. בנוסף, אי-קביעת תקופת

צינון עלולה להביא לניצול לרעה של הליכי משפט כמו גם להפר את האיזון הקיים שבין אינטרס היחיד לבין האינטרס של נושיו תוך דחיקת אינטרס הנושים. הובהר כי אף האינטרס הציבורי עלול להיפגע, בהיעדר תקופת צינון, שכן להליכי חדלות פירעון עלות בלתי מבוטלת, ויש לחתור לסיומם במהירות באמצעות טיפול בבקשה אחת ולא בדרך של טיפול בבקשות רבות ללא הגבלה. בנוסף נדחתה הטענה כי החלת הלכת אלקצאצי גם על הליכים לפי החוק, בצירוף העובדה שיחיד יהיה חשוף לעיקולים שונים נוכח תיקון מס' 58 לחוק ההוצאה לפועל, עשויה לפגוע ביחידים שיבקשו לעבור שיקום כלכלי. הובהר כי אין ליחיד, אשר אינו משתף פעולה עם ההליך, זכות מוקנית להיות מוגן מפני מימוש נכסיו.

בית המשפט המחוזי גם התייחס למחדליו המשמעותיים של עוידה ודחה את טענותיו כי נסיבותיו האישיות מצדיקות את ביטול "תקופת הצינון" שנקבעה בעניינו על ידי הממונה.

רע"א 663/21

7. המבקש ברע"א 663/21 (להלן: יוסף), הגיש ביום 18.1.2018 בקשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד למתן צו כינוס והכרזתו פושט רגל (פש"ר 18-01-60039). ביום 11.4.2018 ניתן צו כינוס לנכסיו, מונה לו מנהל מיוחד, והושת עליו צו תשלומים חודשי בסך של 450 ש"ח. אולם יוסף לא מילא אחר חובותיו במסגרת ההליך ובכלל זה לא הגיש דוחות כנדרש ולא עמד בצו התשלומים שהושת עליו. לפיכך, ביום 30.4.2019 הורה בית המשפט על ביטול ההליך, לאחר שקבע כי השתכנע שיוסף מנצל את ההליך לרעה. ביום 23.9.2019, כחמישה חודשים לאחר שבוטל הליך פשיטת הרגל וימים ספורים לאחר כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון, הגיש יוסף בקשה למתן צו לפתיחת הליכים לפי החוק. ביום 29.10.2019 נדחתה בקשתו על ידי הממונה, מהנימוק שטרם חלפה תקופת הצינון המינימלית שנקבעה בעניין אלקצאצי. הממונה קבע כי יוסף יוכל לשוב ולהגיש בקשה חדשה בחלוף שנה מיום ביטול הליך פשיטת הרגל על ידי בית המשפט המחוזי.

8. על החלטת הממונה הגיש יוסף ערעור לבית משפט השלום בראשון לציון. ביום 30.3.2020 ניתן פסק דין הדוחה את הערעור (כב' השופט ג' לובינסקי ז"ל), במסגרתו נקבע כי הלכת אלקצאצי הינה שרירה וקיימת גם ביחס להליכים הננקטים לפי חוק חדלות פירעון. נקבע כי קיומה של תקופת צינון בין הליך חדלות פירעון אחד למשנהו, במקרים בהם בוטל ההליך הראשון בשל מחדלי החייב, עולה בקנה אחד עם שלל תכליותיו של חוק חדלות פירעון, ואף נדרשת לצורך הגשמת תכליות אלה. עם זאת, נקבע כי נוכח

הקשיים הצפויים ליחיד במהלך תקופת הצינון, בין היתר לאור ביטולו של מוסד ה"חייב המוגבל באמצעים" שהיה קבוע בחוק ההוצאה לפועל, יש לנקוט גישה מקלה יחסית בכל הנוגע לאורכה של תקופת הצינון. אף על פי כן, אין מקום לחרוג מן התקופה המינימלית שנקבעה בהלכת אלקצאצי, שהועמדה על שנה. בנוסף נקבע כי הסמכות לקבוע את אורך תקופת הצינון, ככל שזו לא נקבעה במסגרת פסק הדין שביטל את ההליך הראשון, ולדחות בקשה שהגיש יחיד למתן צו פתיחת הליכים מן הטעם שתקופה זו טרם חלפה, נתונה בידי הממונה.

9. ערעור שהגיש יוסף לבית המשפט המחוזי נדחה בפסק דין מיום 2.12.2020 (כב' השופטת ע' וינברג-נוטוביץ), לאחר שנמצא שהערעור נעשה תיאורטי, שכן תקופת הצינון חלפה זה מכבר ביום 14.7.2020, ניתן צו פתיחת הליכים בעניינו של יוסף ביום 5.8.2020, ולא נמצא כי מתקיים חריג המצדיק דיון בערעור שאינו רלוונטי עוד.

מכאן לשתי בקשות רשות הערעור שלפני.

טענות הצדדים

10. בשתי הבקשות נטען כי מתעוררות סוגיות משפטיות כבדות משקל בעלות השפעה על אינטרס ציבורי רחב שראוי ואף מתחייב להידרש להן. האחת, האם הלכת אלקצאצי חלה גם ביחס להליכי חדלות פירעון הננקטים לפי חוק חדלות פירעון; והשנייה, מי הגורם המוסמך לקבוע את משך תקופת הצינון ומי המוסמך לדחות בקשת יחיד למתן צו פתיחת הליכים אם טרם חלפה אותה תקופה. בעניין רע"א 663/21 גם הודגש כי יש לדון בסוגיות האמורות, חרף העובדה שעניינו של המבקש באותו עניין הפך זה מכבר לתיאורטי, נוכח החשיבות היתרה במתן הכרעה שיפוטית בסוגיות אלו.

11. בשתי בקשות רשות הערעור נטענו טענות דומות, ולשם הנוחות, הן יפורטו להלן במקובץ. נטען כי שגה בית המשפט בקביעתו כי הלכת אלקצאצי ממשיכה לחול על הליכים לפי חוק חדלות פירעון. מהוראות החוק עולה כי המחוקק בחר במודע שלא לעגן "תקופת צינון" בחוק, ולצד זאת העניק שלל כלים חדשים שלא היו קיימים בהליכים לפי הפקודה אשר גם מבטאים את השינוי התפיסתי שהחוק מבקש לקדם, מ"גישה עונשית" ל"גישה משקמת". החלת הלכת אלקצאצי על הליכים לפי החוק עומדת בסתירה לתכליות החוק ומחטיאה את מטרותיו להביא לשיקום היחיד, להשיא את שיעור החוב שייפרע לנושים ולקדם את שילובו מחדש של היחיד במרקם החיים הכלכליים. בנוסף נטען כי אין מקום לבחון את תום לבו של מגיש הבקשה בכניסתו להליך חדלות הפירעון, שכן על פי החוק מרכז הכובד בשאלת תום ליבו של יחיד מועברת מנקודת הכניסה להליך אל

נקודת היציאה ממנו. כמו כן נטען כי אין מקום לקבוע כי לממונה הסמכות להחיל "תקופת צינון", שכן הסמכות הנתונה בידי לפי החוק היא הסמכות ליתן צו פתיחת הליכים בלבד, שהיא סמכות טכנית גרידא, כאשר כלל לא נתונה לו סמכות שבשיקול דעת. כך גם עולה מדברי ההסבר להצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ו-2016 (להלן: הצעת החוק)).

עוד נטען כי כאשר נקבעה הלכת אלקצאצי המצב המשפטי היה שונה, שכן באותו זמן לחייבים ניתן מענה זמני לתקופת ההמתנה עד שיכלו לפתוח בהליך חדלות פירעון חדש, בדמות מנגנון של "חייב מוגבל באמצעים" שהיה קבוע בחוק הוצאה לפועל. שעה שחוק חדלות פירעון הביא לביטול מנגנון זה, אין עוד מקום להחיל את הלכת אלקצאצי.

12. לעמדת הממונה, אכן מתעוררת בענייננו שאלה בעלת חשיבות רוחבית, כאשר לעמדתו, הלכת אלקצאצי עומדת בעינה גם לאחר כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון, והרציונל העומד בבסיסה, רלוונטי גם ביחס לחוק האמור. זאת, שכן אלמלא קיומה של תקופת צינון כאמור, בין הליך חדלות פירעון שבוטל לבין הליך חדש, אין עוד תועלת בסנקציה של ביטול הליכי חדלות פירעון. ביטול הלכת אלקצאצי יוביל לכך שלהחלטה על ביטול הליכי חדלות פירעון לא תהיה משמעות אופרטיבית. עוד יש להותיר את הלכת אלקצאצי על כנה נוכח עיקרון תום הלב שהוא עיקרון מנחה בשיטת משפטנו ככלל ובהליכי חדלות פירעון בפרט. התנהלות בחוסר תום לב של חייב בהליך קודם היא שיקול רלוונטי ביותר לעניין השאלה אם יש לאפשר לחייב לפתוח בהליך חדלות פירעון נוסף. באשר לשאלת הסמכות, נטען כי סמכות הממונה לתת צו פתיחת הליכים אינה סמכות טכנית אלא סמכות שיש בה מידה ממשית של שיקול דעת. כמו כן, למבקש אין זכות קנויה להיכנס בשערי הליכי חדלות הפירעון. הליך חדלות הפירעון נותר, גם לאחר חוק חדלות פירעון, בגדר "חסד המחוקק" ולכן הממונה נדרש להפעיל שיקול דעת בבואו לאפשר ליחיד להיכנס בשערי ההליך. משכך, יש לקבוע כי לממונה מוקנית הסמכות לדחות בקשת יחיד למתן צו פתיחת הליכים, אם לא הסתיימה תקופת הצינון אשר נקבעה על ידי בית משפט של חדלות פירעון שביטל את ההליך, וכי אם לא נקבעה תקופת צינון כאמור, בסמכותו של הממונה לקבעה.

עוד נטען כי דינה של הבקשה ברע"א 1204/21 להידחות על הסף, שכן הגשת הבקשה למתן צו פתיחת הליכים נעשתה בניגוד להחלטה שיפוטית מפורשת שקבעה תקופת צינון של 18 חודשים, עליה לא הוגש ערעור.

13. הלכה היא כי רשות ערעור ב"גלגול שלישי", קל וחומר "בגלגול רביעי", תינתן במשורה, ורק כאשר הבקשה מעוררת שאלה משפטית כללית, החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים (ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123, 128 (1982)). על פני הדברים הבקשות בענייננו מעוררות שאלות משפטיות החורגות מעניינם הפרטי של הצדדים להן. עם זאת, מענה מבורר ומפורט לסוגיות המתעוררת במקרה זו נמצא בפסיקתם של הערכאות קמא, וגם לא התעוררה מחלוקת ממשית בין הערכאות השונות בנושא הדיון. משכך, על פני הדברים אין מקום להעמיד את השאלה להכרעתו של בית משפט זה כערכאה רביעית (והשוו: בר"ש 2452/21 ועדת האתיקה הארצית של לשכת עורכי הדין בישראל נ' גבזון, פסקה 18 (2.5.2021)). מה גם, בעבר ציינתי כי קיים בסיס לסברה כי המחוקק לא חפץ כלל להעניק רשות ערעור נוספת, ב"גלגול שלישי" או "בגלגול רביעי" לפי חוק חדלות פירעון (רע"א 7155/20 לפידות נ' ברכר (22.10.2020)). אולם, חרף האמור, בנסיבות יוצאות דופן אלו וכדי להעמיד הלכה על מכונה, נדון בבקשות כאילו ניתנה בהן רשות והוגשו ערעורים לפי הרשות שניתנה. בהמשך לכך נדחה את הערעורים לגופו של עניין.

14. אכן, "תקופת צינון" בין הליך פשיטת רגל שבוטל לבין פתיחת הליך חדלות פירעון חדש או בין הליך חדלות פירעון אחד לבין הליך חדלות פירעון אחר, איננה קבועה במסגרת החוק וגם לא ניתן לה ביטוי בעבר במסגרת הפקודה. הלכת אלקצאצי הביאה לידי ביטוי פרקטיקה שהשתרשה, לפיה לא ניתן להשלים עם מתן אפשרות לחייבים לפתוח בהליך חדלות פירעון חדש, מיד בסמוך לאחר שבוטל הליך קודם בשל מחדליהם. לא בכדי, בשורה ארוכה של פסקי דין שניתנו בערכאות הדיוניות, מאז כנס חוק חדלות פירעון לתוקף, הוחלה הלכה זו גם על הליכים המתנהלים לפי החוק (ראו למשל: פש"ר (מחוזי מר') 67349-09-16 מגור נ' כונס נכסים רשמי מחוז תל אביב (11.12.2019); פש"ר (מחוזי ת"א) 36106-05-17 בן דוד נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (1.1.2020); פש"ר (מחוזי חי') 33929-03-19 פנזין נ' כונס נכסים רשמי מחוז חיפה והצפון (7.1.2020); פש"ר (מחוזי ת"א) 32941-04-17 ישר נ' כונס הנכסים הרשמי תל-אביב (20.7.2020) (להלן: עניין ישר); חדל"פ (שלום חי') 50668-06-20 קיבו נ' הממונה על הליכי חדלות פירעון ושיקום כלכלי – מחוז חיפה (24.8.2020); עחדל"פ (שלום ב"ש) 51984-01-20 ווקנין נ' הממונה על חדלות פירעון – מחוז באר שבע והדרום (2.9.2020); פש"ר (מחוזי חי') 3613-02-15 ריסנברג נ' הכונס הרשמי מחוז חיפה (4.5.2021); חדל"פ (שלום חי') 21284-06-20 דעייף נ' ממונה על חדלות פירעון – מחוז חיפה והצפון (5.5.2021)). גם לעמדתי, הלכת אלקצאצי שרירה וקיימת. ואסביר.

15. נקודת המוצא העומדת בבסיס הדיון היא כי הליך חדלות פירעון גם על פי החוק ולא רק על פי הפקודה הוא הליך של "חסד המחוקק" (ע"א 7113/06 ג'נח נ' כונס הנכסים הרשמי (10.11.2008); ע"א 7375/18 גל נ' המנהל המיוחד, פסקה 9 (2.10.2019) (להלן: עניין גל); ע"א 1193/21 רחמני נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 4 (3.5.2021)). זאת בשל ההזדמנות הניתנת לחייב להיחלץ ממצבו ולהשתקם מבחינה כלכלית. אולם, היד המושטת לחייב במסגרת הליך פשיטת רגל מלווה בדרישה להתנהגות בתום לב מצדו, שאם לא כן, הפגיעה הגלומה בנושים במסגרת ההליך תיתפס כבלתי מוצדקת (רע"א 2282/03 גרינברגר נ' כונס הנכסים הרשמי, פ"ד נח(2) 810, 814 (2004); רע"א 962/20 מוחארב נ' עו"ד שמואל מיכאל – מנהל מיוחד לנכסי החייב, פסקה 12 (8.7.2020)). דרישה זו משתלבת גם עם העיקרון הכללי השזור בכל תחומי המשפט על פיו "אל יהא חוטא נשכר" (ע"א 3376/11 רוזנברג נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה ט"ז (6.10.2013)).

כפי שצינתי בעבר, הדברים האמורים נכונים גם כיום, לאחר חקיקת חוק חדלות פירעון. שכן גם על הליכי חדלות פירעון לפי החוק חולש העיקרון הקובע כי על היחיד לנהוג בתום לב ולא לנצל לרעה את ההליכים על מנת ליהנות מחסדיהם. כמו בעבר, כך גם כיום, ניצול ההליך לרעה שלא בתום לב שומט את הקרקע תחת ההצדקה לסייע למי שמבקש ליהנות מחסדי המחוקק ומהגנות ההליך (עניין גל; עניין רפאל, פסקה 9).

16. ממילא אפוא, בשל אותו רצינות, גם לאחר חקיקת חוק חדלות פירעון, אין מקום לאפשר ליחיד להגיש בקשה לצו פתיחת הליכים ללא כל "תקופת צינון" בין הליך חדלות פירעון שבוטל לבין הליך חדלות פירעון חדש. אין מקום אפוא לאפשר לחייב להיכנס להליך חדלות פירעון ולצאת ממנו על פי שיקולי כדאיות רגעיים (ראו גם: ע"א 659/11 פטאל נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 1 (3.7.2011)). אם יחיד יהיה רשאי לפתוח בהליך חדלות פירעון מיד בסמוך לאחר שבוטל הליך קודם בשל מחדליו, איזו תוחלת תהיה לביטול ההליך בשל אותם מחדלים? איזו תוחלת תהיה לאזהרה ולהתראה כי ההליכים יבוטלו אם לא יסיר היחיד את מחדליו? איזה תמריץ יהיה ליחיד לשתף פעולה עם ההליך, אם יהיה רשאי להסתופף תחת הגנותיו, ברצותו יוצא ממנו, ברצותו נכנס אליו, כל אימת שירצה?

17. בנוסף, בניגוד לטענת המבקשים, על פיה תכליות החוק (ובפרט התכלית שעניינה קידום שיקומו הכלכלי של היחיד) תומכות בביטול הלכת אלקצאצי, אני סבור כי בחינת מטרות החוק ותכליותיו מובילה למסקנה שונה. אמנם, במסגרת חוק חדלות פירעון ניתן משקל משמעותי לשיקומו הכלכלי של יחיד (ראו: סעיף 1(1) ו-1(3) לחוק; ע"א 8263/16 אור סיטי נדל"ן מקבוצת ענבל אור בע"מ נ' עו"ד איתן ארז, פסקה 47

(19.3.2018); ע"א 6455/19 ירוח"מוב"ץ נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 14 (28.1.2020) (להלן: עניין ירוח"מוב"ץ)). אולם כפי שכבר ציינתי לעיל, גם לאחר חקיקת החוק, חולש על הליכי חדלות פירעון הכלל הקובע כי על יחיד לנהוג בתום לב, ואין משמעות הדבר "כי נפרצו שערי הליכי חדלות הפירעון, וכל הרוצה ליטול בהם חלק – ייטול, תהא אשר תהא ההתנהלות אשר קדמה לפתיחת ההליכים" (עניין רפאל, פסקה 9). אין אפוא כל סתירה בין קביעת תקופת צינון בין הליך חדלות פירעון אחד למשנהו, לבין התכלית שעניינה קידום שיקומו הכלכלי של החייב. החוק מבקש לתמרץ את החייב לשתף פעולה עם ההליכים, על מנת להביא לשיקומו (ראו למשל: סעיף 163(ג)(1) לחוק לעניין הארכת תקופת התשלומים בגין אי-שיתוף פעולה מצד החייב). ככל שתהא פתוחה הדלת בפני יחיד המבקש לפתוח בהליך חדלות פירעון חדש, מיד לאחר שבוטל הליך קודם בשל מחדליו, הרי שייחלש התמריץ המעודד אותו לשתף פעולה במהלך ההליך, שאמור בתורו להביא לשיקומו.

18. בנוסף, התכלית שעניינה שיקומו הכלכלי של היחיד אינה ניצבת בחלל ריק. טובת היחיד אינה תכלית העומדת לבדה ולמולה יש לאזן את טובת הנושים ואף את טובת הציבור כולו (רע"א 3175/19 אבן חיים נ' המוסד לביטוח לאומי, פסקה 12 (8.8.2019)). אין להלום מצב שבו יחיד אשר בוטל הליך חדלות פירעון בעניינו מחמת מחדליו, יוכל לזכות לאלתר בהגנות המוקנות מכוח ההליך, באופן שיש בו כדי לפגוע בתכלית הנוספת שעניינה השאת שיעור הפירעון לנושים (וראו גם: סעיף 1(2) לחוק). כך למשל, מתן אפשרות ליחיד להגיש בקשה לצו פתיחת הליכים מיד לאחר ביטולו של הליך קודם בשל מחדליו, מסכלת את האפשרות הניתנת לנושים לפעול נגדו במסגרת הליכי ההוצאה לפועל. זאת ועוד. תכלית נוספת העומדת בבסיס החוק היא מניעת בזבז משאבי ציבור, קידום היעילות הדיונית ופישוט ההליך (ראו למשל סעיף 268 לחוק; וראו גם: עניין ירוח"מוב"ץ, פסקה 16). גם מבחינה זו, אין להלום ניהול הליכי סרק שאין בהם כל תוחלת, מיד לאחר שבוטל הליך קודם בשל התנהלותו של אותו חייב.

19. אוסיף ואציין כי גם לא מצאתי לקבל את טענת המבקשים כי לביטולו של מנגנון הכרזת החייב כ"מוגבל באמצעים" יש כדי להשליך על הסוגיה העומדת לדיון בענייננו. אכן, חוק חדלות פירעון ביטל את האפשרות להכיר בחייב מוגבל באמצעים לפי חוק ההוצאה לפועל (סעיף 169 לחוק ההוצאה לפועל). מדובר במנגנון ייחודי וחריג שהיה בו משום קרבה להליכי פשיטת רגל, אשר אפשר במסגרת הליכי הוצאה לפועל לקיים מעין הליך גבייה קולקטיבי (ע"א 2097/02 איטונג בע"מ נ' חדיד, פ"ד נז(4) 211, 217 (2003); רע"א 8131/17 מזרחי נ' הכשרה חברה לביטוח בע"מ, פסקה 16 (14.11.2017); ע"א 4707/18 לופו נ' עו"ד שי גרוס, הנאמן, פסקה 8 (18.6.2018)). ברקע לביטול מנגנון

זה, עמדה התובנה כי חייבים רבים נותרו במסלול זה במשך שנים ארוכות, מבלי שהייתה בו תועלת רבה ומבלי שהצליחו לפרוע את חובותיהם (הוועדה לשיפור ולייעול הליכי האכיפה והגבייה בישראל – ד"ח מסכמ 40-28 (2012); נטע נדיב "סיפור של חדלות פירעון: רפורמות פוגשות את ההליך השיפוטי" ספר יורם דנציגר 295, 302 (לימור זר-גוטמן ועידו באום עורכים, 2019)). במהלך משלים לביטול מנגנון זה, יוצר החוק הבחנה בין בעלי חובות בהיקף נמוך (עד 150,000 ש"ח) – לגביהם יתנהלו הליכי חדלות פירעון לפני רשם ההוצאה לפועל; לבין בעלי חובות בהיקף גבוה (למעלה מ-150,000 ש"ח) – לגביהם יתנהלו הליכי חדלות פירעון לפני הממונה ובית משפט השלום. ההסדר החדש המקיף שבחוק המבחין בין חובות על פי היקפם כאמור, נועד להחליף את מנגנון החייב המוגבל באמצעים שהתגלו בו קשיים (ראו עמ' 697-698 לדברי ההסבר להצעת החוק). העובדה שהמחוקק בחר לוותר על הכלי של חייב "מוגבל באמצעים", משלא מצא בו עוד תועלת, איננה יכולה להשליך על שאלת תקופות הצינון בין הליך חדלות פירעון אחד למשנהו.

20. למסקנה אפוא, הלכת אלקצאצי שרירה וקיימת גם לאחר כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון, אשר אין בהוראותיו כדי לשנות מן ההלכה שנקבעה בהקשר זה.

21. שאלה נוספת שהתעוררה, היא כאמור בקשר לזהות הגורם המוסמך לקבוע את אורך תקופת הצינון על פי הלכת אלקצאצי. גם בעניין זה תמים דעים אני עם הערכאות קמא, כי אם לא נקבעה תקופת צינון על ידי הערכאה שביטלה את ההליך הקודם, הממונה הוא הגורם אשר מוסמך להכריע בדבר אורך תקופת הצינון. לא ניתן לקבל את טענת המבקשים כי הענקת הסמכות לקבוע את אורך התקופה אינה עולה בקנה אחד עם אופי הסמכות הנתונה לממונה בחוק, שהיא טכנית בעיקרה. החוק מבקש להפקיד את האחריות השוטפת לניהול הליכי חדלות פירעון של יחידים בידי הממונה (ראו גם למשל: דברי ההסבר להצעת החוק, עמ' 596). הפקדת סמכות זו בידי הממונה הולמת אפוא את הסמכויות המהותיות השונות שניתנו לו מכוח החוק – הסמכות ליתן צו פתיחת הליכים ליחיד (סעיף 105 לחוק); הסמכות להסיר הגבלות שהוטלו על היחיד בצו פתיחת הליכים (סעיף 143 לחוק); הסמכות להתיר את הפעלת עסקו של היחיד לאחר שניתן צו פתיחת הליכים בעניינו (סעיף 157 לחוק) ועוד. לא למותר לציין כי החלטת הממונה נתונה לערעור בזכות לבית משפט של חדלות פירעון (סעיף 350(א)(1) לחוק).

22. ולבסוף יצוין כי לצורך קציבת תקופת הצינון המתאימה, על הממונה ועל בית המשפט המעביר את החלטת הממונה תחת שבט ביקורתו להתייחס לנסיבות המקרה

הפרטני הנמצא לפניו. במסגרת זו, יש לקחת בחשבון בין היתר את אופי המחדלים שהביאו לביטול ההליך הראשון; כמות המחדלים והישנותם; מידת הנזק שהסבו המחדלים לנושים; התנהלותו הכלכלית של היחיד במשך תקופת הצינון; ניסיונות היחיד להשתקם בכוחות עצמו בתקופת הצינון; יצירת חובות חדשים על ידי היחיד בתקופת הצינון; תום לבו של היחיד ביצירת החובות החדשים; ועוד (ראו למשל: עניין ישר, פסקה 49).

סופו של יום, הערעורים נדחים. כל אחד מהמבקשים יישא בהוצאות הממונה בסך של 7,500 ש"ח.

ש ו פ ט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ד' מין.

ניתן היום, י' בתמוז התשפ"א (20.6.2021).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט